

Šv. Augustino širdies pedagogika

Stasė Dzenuškaitė

Socialinių mokslų (edukologijos) daktarė
Lietuvių katalikų mokslų akademija
Pilies g. 8, LT-2057 Vilnius
Tel. 212 24 91

Straipsnyje pristatoma genialaus patristikos laikotarpio Bažnyčios Mokytojo šv. Augustino pedagogikos vienas esminių ypatumų – širdies ugdymas. Trumpai apžvelgiama jo pedagoginė veikla bei idėjos, akcentuojant šv. Augustino mokymo aktualumą mūsų laikams. Taip pat išryškinama širdies pediagogikos esmės ir jos aktualumas šiuo laikmečiu.

Pagrindiniai žodžiai: pedagogikos ištakos, širdies pedagogika, širdies keitimas, malda.

Įvadas

Vieno iš genialaus patristikos laikotarpio Bažnyčios Mokytojų šv. Augustino teologinės išvalgos, filosofinės ir pedagoginės idėjos daugiau nei pusantro tūkstančio metų neblėsdamos veikia protus ir širdis, keičia gyvenimo kryptis. Jo gyvenimo, veiklos bei darbų tyrinėtojų (L. Bertrand, P. Brown, Pr. Dovydaitis, D. Gentill, J. Gutauskas, A. Maccina, G. Hertling, C. Martindale, G. Papini, J. Salij, M. E. Sergienko, A. Trapé ir kt.) tekstų lyginamoji bei vertinama moji analizė leidžia teigti, kad jo mokymas atsako ir į nūdienos aktualiausių dvasinio-dorinio ugdymo klausimus, kurie kyla ir ugdytojams, ir ugdytiniams. G. Papini pripažįsta, kad „jis yra vicnas iš negausių, kuris nickados nepasišalina, kuris gyvena tarp mūsų“¹, o daugelį idėjų, kurias nemokšos modernieji laiko moderniomis, randame afrikiečio vyskupo knygo-

se“². Šv. Augustino mokymo aktualumą ir reikšmingumą liudija tai, kad Augustino studijoms skirtų leidinių skaičius kasmet išauga keliais šimtais, ne vieno specializuoto leidinio pavadinime įrašytas jo vardas.

Kadangi šv. Augustinas jaunajai mūsų kartai beveik nepažįstamas ir, kaip pedagogas, kol kas Lietuvoje nepropaguojamas, tai šio straipsnio **tikslas** – atkreipti dėmesį į šv. Augustino širdies pedagogikos reikšmingumą.

Uždaviniai:

- charakterizuoti šv. Augustiną kaip pedagogą;
- apžvelgti jo pedagogikos principines nuostatas;
- apibūdinti vieną iš esminių jo pedagogikos ypatumų – širdies ugdymą.

Naudotas šv. Augustino tekstų ir kitos su tema susijusios literatūros šaltinių lyginamosios ir vertinamosios analizės metodas.

¹ G. Papini. Šventasis šv. Augustinas. Bostonas, 1966. P. 157.

² Ten pat, p. 149.

PEDAGOGAS

Šv. Augustino gyvenimą ir veiklą nušviečiančiuose darbuose (monografijose, raštų įvaduose, straipsniuose, studijose) pabrėžiama, kad jis visą gyvenimą dirbo pedagoginį darbą.

Baigęs retorikos ir teisės studijas Madauroje ir Kartaginoje, 376 m. jis pradeda dirbti retorikos mokytoju Tagastėje. 382–383 m. dėsto retoriką Romoje, o 384 m. persikėlęs į Milaną eina retorikos profesoriaus pareigas.

Atsisakęs pasaulietinės karjeros 386 m. Kasiciako dvarelyje, Alpių priekalnėje, pakviečia keletą bendraminčių filosofinių problemų studijoms, diskusijoms, pokalbiams, tiesos ieškojimams, savišvietai ir saviugdai.

Konsekruotas 394 m. vyskupu visus 36 metus iki pat mirties įtaigiai, argumentuotai skelbė krikščionybės tiesas, Dievo žodį. Tai iš esmės buvo tikras ugdomasis darbas, kai pamokslų metu buvo bendraujama su klausytojais, jaučiant jų reakcijas, matant kiekvieną, suprantant jų reikmes.

Vyskupijoje subūrė kunigų ir norinčių tapti kunigais būrelį, kad juos lavintų, auklėtų krikščionybės dvasia. A. Maceina pabrėžia, kad šv. Augustinas vadinamas pirmuoju kunigų seminarijos steigėju Vakaruose.

Labai svarbi plačiąja prasme yra ir jo ugdomoji veikla kovojant su įvairiomis sektomis, klaidatikiais, kai teko įrodinėti ir pagrįsti krikščionybės tiesas, griauti neteisingas pažiūras, aiškinti, skelbti Evangeliją, patraukti, sužavėti, naudojant įvairias pedagoginio poveikio priemones.

Šv. Augustino pedagogikos ištakos:

- Šventasis Raštas;
- Antikos pedagogika ir filosofija;
- pirmųjų krikščionių pedagogų darbai;
- pavieniai pavyzdžiai;
- ilgametė pedagoginė praktika ir sukaupta dvasinė, moralinė patirtis.

Šv. Augustino pedagoginių minčių, idėjų, įžvalgų, patarimų daugiau ar mažiau galima rasti visuose raštuose. Daugeliu atvejų jis, skelbdamas tikėjimo tiesas, atskleisdamas ugdymo turinį, kalbėjo ir apie tai, kaip būtų galima tas tiesas įgyvendinti, kaip internalizuoti ugdymo turinį apibendrinančias vertybes.

Prieinamų tekstų analizė leido šv. Augustino pedagogikos ermtėje išskirti:

- bendras pedagogines, tačiau jo savitai iš esminių krikščionybės pozicijų traktuotas principines nuostatas: pedagoginės meilės būtinumas, ugdymo ir ugdymosi individualizavimas, tikslingumo paisymas, doktrinos ir gyvenimo sąsaja, paveikių pavyzdžių panaudojimas;
- unikalius, autentiškus ypatumus: Dievo ieškojimas, rengimas su Juo susitikti, amžinybės ilgesio gaivinimas, vidinio žmogaus brandinimas, širdies ugdymas, sielos perkeitimas, keitimasis, žodžio branginimas, nuostabos, susižavėjimo, džiugesio jausmų žadinimas.

Kalbėdami apie šv. Augustiną kaip apie pedagogą, turėtume kalbėti ir apie šv. Augustiną – psichologą. Visos pedagoginės idėjos, nuostatos, patarimai pagrįsti giliu vaiko, jaunuolio ir paties mokytojo psichologijos supratimu. Veikalas „Dialogai – Apie mokytoją“ skirtas mokymosi ir pažinimo psichologijai. Knygos įvado autorius D. Gentili rašo: „Išlieka nuomonė, kad „De magistri“ yra visų pirma pedagoginis veikalas ir kad visos jame išskylančios temos sueina į daiktą tam, kad išryškintų augustiniškąją auklėjamojo vyksmo sampratą“³.

³ Aurelijus Augustinas. Dialogai – Apie mokytoją. Vilnius, 1999. P. 17.

Turime pagrindo teigti, kad visos įvairiose darbuose pateiktos pedagoginės nuostatos, visi pedagoginiai ypatumai „susieina į daiktą“ tam, kad pasakytų mums, kokį žmogų ir kaip reikia (ir galima) ugdyti.

AUGUSTINIŠKOJI ŠIRDIES PEDAGOGIKA

Pranas Dovydaitis studijoje „Šventojo Augustino asmenybės modernumas ir jo filosofijos aktualumas“⁴, parašytoje minint pusanthro tūkstančio metų nuo šventojo mirties, mini, kad menininkai šv. Augustiną piešia su liepsnojančia širdimi rankoje. Tai dėl to, kad jis artimui ir Dievui širdimi tarnavo, kad meilės ugnis be paliovos degė jo širdyje.

Vienas žymiausių hagiografinės literatūros kūrėjų Louis Bertrand, kurio knyga „Šventasis Augustinas“ Prancūzijoje XX a. sulaukė apie pusanthro šimto leidimų ir yra išversta į daugelį kalbų, vadina šv. Augustiną žmonių širdžių valdovą pabrėždamas, kad „Visa Vakarų dvasia nudažyta jo sielos spalva“⁵.

Garsųjį rašytoją Giovanni Papini pavergė ugnimi žerintis šv. Augustino nuoširdumas. Augustino veikalą „Apie tikrąjį tikėjimą“ („Be vera religione“) G. Papini vadina jo širdies karščiu alsuojančiu dokumentu – šventojo tikėjimo santrauka, rašyta širdimi širdims⁶. Susipažinę su šv. Augustino tekstais, kurių jau nemažai yra išversta ir į lietuvių kalbą, galime pasakyti, kad visi jo raštai parašyti „širdimi širdims“, kad visi jie kelia žmogaus širdį į Dievą. Ir pats Augustinas paskutiniame savo veikale „Patai-

symai“ („Retractiones“), kuriame apžvelgia savo nueitą kelią ir darbus, yra pasakęs: „Mano Išpažinčių trylika knygų, mano gerų ir blogų darbų, šlovina teisingą ir gerą Dievą. Jo link kelia žmogaus protą ir širdį“⁷. Knygą, apie kurią šv. Augustinas yra taip pasakęs, jo „Išpažinimus“ („Confessiones“), pagautas šventojo dvasios G. Papini pavadino „plazdančia širdies muzika“⁸.

Be kuo gi mums šiandien aktuali širdies pedagogika?

Gilinantis į Jono Pauliaus II enciklikas, apaštališkus laiškus, kreipimosi „žodžius“, pasakytus įvairiomis progomis gausių audiencijų dalyviams Vatikane ir lankomų kraštų tikintiesiems (ir netikintiems), taip pat susitikimuose su jaunimu, patraukia dėmesį sąvokos: „širdies teologija“, „širdies poreikiai“, „širdies kultūra“, „širdies argumentai“. Šventasis Tėvas nuolat ragina atverti širdis – dvasios duris Kristui. „Lietuvos jaunime! Atidarykite duris Kristui! Būkite pirmieji šaukliai naujosios evangelizacijos, kurios dabar taip stinga jūsų Tėvynei, Europai, visam pasauliui! Kristus pažįsta žmogaus širdį, pažįsta kiekvieno jūsų širdį. Kristus jus pažįsta ir myli. Vien tik Jis gali patenkinti esminius žmogaus dvasios poreikius ir troškimus“⁹, – kalbėjo popiežius susitikime su Lietuvos jaunimu Kaune pabrėždamas, kad Kristus pažįsta žmogaus širdį, ragindamas atverti Jam savo širdžių duris. „Palaiminti tyraširdžiai: jie regės Dievą“¹⁰.

Lotynų kalboje žodis „širdis“ (*cor, cordis*) turi daug prasmų: siela, jausmas, nuotaika, protas, išmintis, mintis.

Hebrajų kalboje žodis „širdis“ reiškia neapčiuopiamą žmogaus vidinę gelmę, centrą, esmę.

Šventajame Rašte širdis įvairiomis prasmėmis minima labai daug kartų: tai – žmogaus

⁴ Pr. Dovydaitis. Šv. Augustino asmenybės modernumas ir jo filosofijos aktualumas. Kaunas, 1931.

⁵ Louis Bertrand. Šventasis Augustinas. Kaunas. 1930. P. 6.

⁶ Giovanni Papini. Šventasis Augustinas – Gyvenimas ir darbai. Bostonas, 1966, p. 123.

⁷ Ten pat. P. 138.

⁸ Ten pat, p. 139.

⁹ Liudykime Kristų. Vilnius, 1994. P. 99.

¹⁰ Mt 5, 8.

veiklos centras. Žmogaus jausmai bręsta širdyje, plaukia iš širdies, apsisprendžiama tikėti ar netikėti širdyje, širdimi žmogus myli ar nepakenčia, širdis – jėgos ir stiprybės šaltinis, širdyje – žmogaus vidinis pasaulis, širdyje glūdi Dievo teisyne, palaima ir tiesa. Senajame Testamente psalmių žodžiais pranašų lūpomis atskleidžiama „širdies teologija“. „Duosiu jums naują širdį ir atnaujinsiu jus nauja dvasia. Išimsiu iš jūsų akmeninę širdį ir duosiu jums jautrią širdį. Duosiu jums savo dvasią ir padarysiu, kad gyventumėte pagal mano įstatus, laikytumėtės mano įsakų ir juos vykdytumėte“¹¹. Širdies keitimasis – pedagogikos rūpestis.

Naujajame Testamente Jėzus daug kartų kreipiasi į žmogaus širdį, ragina regėti, girdėti, tikėti, mylėti ŠIRDIMI, nes menka lūpų malda, kai širdis toli nuo Viešpaties (plg. Mk L,6–7). Dievo meilė yra išlieta žmonių širdyse Šventosios Dvasios, kuri dovanoja ištvermę ir viltį (plg. Rom 5,5). Iš širdies plaukia visi geri ir blogi sumanymai (plg. Mt 15, 11–19), todėl žmogui taip svarbu rūpintis savo širdies „kokybe“, širdies kultūra, kad širdis taptų buveine, kurioje Dievas galėtų susitikti su žmogumi.

Tačiau tenka pripažinti, kad širdies kultūrai šių dienų krikščioniškojo ugdymo „lauke“ skiriama per mažai dėmesio. Tad ar nereikėtų atsakingiesiems už krikščioniškąjį ugdymą dažniau atsižvelgti į tuos krikščionybės žiburius, kurie itin didelę reikšmę skyrė širdies puoselėjimui. Vienas iš ryškiausių – šventasis Augustinas. Ne kartą suklypusiam klaidų kelyje širdis jam „tiesė pagalbos ranką“.

Kai jaunystėje mokydamasis iškalbos ypač troško „pasižymėti dėl tuščio ir smerktino tikslo – pataikauti žmogiškai puikybei“¹², į rankas pateko Cicerono „Hortenzijus“. „Šita knyga pakeitė mano būseną, pakeitė mano maldas ir

nukreipė jas Tavęs, Viešpats, link; ji permainė mano norus ir troškimus. Man staiga tapo bevertės visos mano tuščios viltys; neįtikėtina užsidegusia širdimi (pabraukta *St. D.*) aš troškiau nemirtingos išminties ir ėmiau kilti, kad grįžčiau prie Tavęs“¹³.

Prieš lemtingąjį atsivertimą ar tik ne dėl savo kalčių širdyje pajaustas baisus sielvartas bus paskutinis ašarų lašas, išmeldęs atsivertimo malonę. Paragintas paslaptingo balso imti ir skaityti Šventąjį Raštą, taip ir padarė. „Čiupau, atverčiau ir tylomis perskaičiau pirmą pakliuvusių skyrių: „Elkimės padoriai, saugodamiesi apsirijimo, girtavimo, palaidumo, nesantaikos ir pavyduliavimo. Apsivilkite Viešpačiu Jėzumi Kristumi ir nelepinkite savo kūno, netenkinkite jo geidulių“¹⁴. „Nenorėjau skaityti toliau, ir nebuvo reikalo. Baigus skaityti iš karto mano širdį užliejo šviesa ir ramybė: abejonių tamsa išnyko“.

Kai šiandien tikybos mokytojai, katechetai ir kiti krikščionių ugdytojai sielvartauja dėl menkų savo darbo rezultatų, gal jų dvasia galėtų pakelti šv. Augustino, tarnavusio žodžiu ir širdimi Dievui ir žmogui, toks pamokymas: „Žodis tavo širdyje yra kaip tavo dvasioje gimęs pasiryžimas, kaip tavo dvasios gaminy, kaip tavo sielos sūnus. Pirmiausia širdis turi turėti užsimojimą, kad galėtų suręsti pastatą arba kitą didelį dalyką žemėje įvykdyti“¹⁵. Taigi gal pačiam ugdytojui kaip tik ir trūksta „širdies užsimojimo“, kad sukeltų pasiryžimą tobulėti ugdytinių širdyse?

Gyvenimas rodo, kad šiandien „Daug yra tokių, kurių lūpos šaukia, o širdis nebylė... (...) Dievo ausys įsiklauso į žmogaus širdį. Kaip

¹³ Ten pat.

¹⁴ Rom 13, 13–14.

¹⁵ Išpažinimai VIII, 12, 29.

¹⁶ Jono evangelijos traktatas I. 9–13. – cit. iš: J. Gutauskas. Didžiųjų Bendrijos tėvų mintys. – Putnam, 1979, p. 89.

¹¹ Ez 36, 25–27.

¹² Išpažinimai III, 4, 7.

žmogaus ausys klausosi balso, sklindančio iš žmogaus burnos, taip Dievo ausys – širdies balso¹⁷. Šv. Augustinas pataria, kad mes Dievui ir žmonėms kalbėtume „visa laikysena“. Juk nuolat pastebime, kad įspūdį daro tik tas ugdytojo žodis, kai kalbama „visa laikysena“ – kai kalbama širdimi.

Šiandien daug kalbama apie tylią dvasinę malda, bet ji ne taip lengvai įvaldoma – žmonėms tiesiog trūksta praktiškų patarimų, kaip melstis tyloje. Šv. Augustinas gali padėti norintiems išmokti melstis, aiškindamas Jėzaus pamokymą – „Kai tu panorėsi melstis, eik į savo kambarėlį ir užsirakinęs melskis savo Tėvui, esančiam slaptoje, o Tėvas, regintis slaptoje, tau atlygins“¹⁸. Augustinas patikslina, kad širdis ir yra tas kambarėlis. O kaip suprasti užsirakinimą? „Nepakanka įeiti į kambarėlį, jei duryse yra anga, pro kurią išūliai įsibrauna įvairūs nereikalingi dalykai iš išorės, kad užgrobūtų tai, kas yra mūsų viduje. O išoriniais vadiname visus laikinuosius ir regimus dalykus, kurie per jutimus įsibrauna į mūsų mintis ir dėl daugybės nereikšmingų įvykių trukdo melstis. Tačiau reikia užsirakinti duris, tai yra priešintis jutimams, kad mūsų dvasinė malda kiltų į Tėvą. Tai vyksta širdies gelmėje, kur slapta meldžiamės Tėvui“¹⁹, – sako šv. Augustinas.

Lyginamoji tekstų analizė leidžia daryti išvadą, kad įterpus šv. Augustino mintis bei pamokymus apie vidinę širdies malda į tokių XX amžiaus vidinės maldos mokytojų kaip Tėvas Kūdikėlio Jėzaus Marija Eugenijus (Henri Grialou, T. Merton, T. Dajczer, G. Martinetti, M. I. Rupnik, L. Evely, K. Rahner ir kt.) tekstus, neįmanoma atskirti, kad jie rašyti daugiau nei prieš pusantro tūkstančio metų. Tokie jie šiuolaikiški, modernūs ir aktualūs.

¹⁷ 119 psalmės aiškinimas. – Cit. iš: J. Salij. Pokalbiai su šventuoju Augustinu. Vilnius, 1996. P. 172.

¹⁸ Mt 6, 6.

¹⁹ 119 psalmės aiškinimas. – Cit. iš: J. Salij. Pokalbiai su šventuoju Augustinu, p. 172.

G. Papini, pripažindamas šv. Augustiną didžiausiu lotyniškųjų Vakarų mokytoju teologu, pabrėžė, kad mokydamas žmones kalbėti širdies kalba, jis veda juos prie amžinųjų religijos versmių²⁰. Šv. Augustinas moko, kad širdies kontempliacijoje Dievas bus visiems viskuo.

Šventojo Augustino širdis, kaip rodo jo raštai, klydo, liūdėjo, kentėjo, ilgėjosi, vylėsi, mylėjo, džiūgavo, meldėsi, drebėjo, troško ir šaukėsi Dievo. Iš karštos šventojo širdies kaip šaltinio versmė tryško maldavimai: „Išklausyk, išklausyk, išklausyk mane, mano Dieve, mano Viešpatie, mano Karaliau, mano Tėve, mano prižadėtie, mano viltie, mano turte, mano garbe, mano būste, mano tėvyne, mano sveikata, mano gyvenime. Išklausyk, išklausyk, mane tuo savuoju būdu, žinomu tik nedaugeliui“²¹. Tai ir yra širdies kalba, kurią esame šiandien gerokai primiršę, nuskurdinę ar tiesiog jos neišmokę. Skaitydami šventąjį Augustiną aiškiai pajuntame širdies kalbos savitumą, grožį, gyvybingumą. „Prašau paliepti ir įsakyti, ką tik nori, bet išgydyti ir atverti mano ausis, kuriomis galėčiau girdėti Tavo žodžius, išgydyti ir atverti mano akis, kuriomis galėčiau matyti Tavo ženklus. Išvyk iš manęs proto aptemimą, kad pažinčiau Tave. Pasakyk, kur turėčiau žiūrėti, kad regėčiau Tave, ir, tikiu, padarysiu visa, ką liepsi“²².

Ir šventasis Augustinas, širdimi išgirdęs Viešpaties kvietimą, padarė visa, kad prisikeltų Viešpačiui. „Aš pajutau Tave taip, kaip jaučiama širdimi ir daugiau neabejojau“²³.

Širdis – vienintelė vieta, kurioje gali tarpti jautrumas Dievui ir žmogui. Bet... tik jautrioje širdyje gali klestėti jautrumas, todėl labai svarbu jį puoselėti.

²⁰ Plg. G. Papini. Šventasis Augustinas, p. 75–76.

²¹ Augustinas. Pokalbiai su savimi I, 1, 4.

²² Ten pat I, 1, 5.

²³ Išpažinimai, VII, 10, 16.

Jonas Paulius II yra priėjęs prie išvados, kad, praradus jautrumą Dievui, kyla grėsmė prarasti jautrumą žmogui. „Jautrumo Dievui ir žmogui nuosmukis neišvengiamai sąlygoja praktinį materializmą, kurio dėka veši individualizmas, utilitarizmas ir hedonizmas. (...) Buvimo vertybės pakeičia turėjimo vertybės“²⁴. Patenkama į uždarą ratą, nes „papročių materializmas baigiasi žemu tikėjimu“²⁵. Širdis materialėja ir kartu akmenėja. Ir tik Dievas gali akmeninę širdį pakeisti jautria, jeigu žmogus prašo ir šaukiasi, kaip šaukėsi ir prašė šv. Augustinas.

*

* *

Šv. Augustino atskleistas ryšys tarp jautrios širdies ir jautrios sąžinės ypač aktualus, nes „Die-

vo ir žmogaus prasmės nuosmukis su visais daugialypiais ir gyvybei mirtį nešančiais pagrindais vyksta pačioje moralinės sąžinės širdyje“²⁶. Todėl itin svarbus krikščioniškojo ugdymo uždavinys – ugdyti jautrią širdį ir jautrią sąžinę. O kaip tai daryti, galime daug pasimokyti iš šv. Augustino. Jis patarė tirti savo sąžinę, bet „nepakanka tik paviršutiniškai apsičiupinėti, pasiek gelmę, tyrinėk savo širdies paslaptis. Stenkis surasti ten nuodingą gyslą, kuri sugeria ir įsiurbia mirtį nešančią pasaulio meilę“²⁷. Kaip tikrasis ugdytojas įsako „Apvalyk savo širdį“²⁸ pateikdamas daugybę konkrečių patarimų ir pamokymų, nuo ko ir kaip, įtaigiais meilės Dievui ir žmogui karščiu alsuojančiais žodžiais mokydamas širdies kalbos, nes „Kai meilė atšąla, širdis tyli“²⁹.

LITERATŪRA

1. Aurelijus Augustinas. Išpažinimai (vertė E. Ulčinaitė, V. Stalioraitytė). Vilnius, 2004.
2. Aurelijus Augustinas. Pokalbiai su savimi. Vilnius, 1994.
3. Aurelijus Augustinas. Dialogai – Apie mokytoją. Vilnius, 1999.
4. Aurelijus Augustinas. Dialogai – Apie sielos didybę. Apie sielos nemirtingumą. Vilnius, 2001.
5. Aurelijus Augustinas. Mano motina Monika. Vilnius, 1998.
6. Aurelijus Augustinas. XII psalmės išdėstymas // „Naujasis židinys“, 1993, Nr. 12, p. 5–17.
7. Boitenau M. N. Atskleisti Šventąją Dvasią, kuri teikia gyvybę. Panevėžys, 2002.
8. L. Bertrand. Šventasis Augustinas. Kaunas, 1930.
9. Biblija arba Šventasis Raštas. Ekumeninis leidimas. Vilnius, 1999.
10. Brown P. Augustinas iš Hipono. Vilnius, 1997.
11. Dovydaitis Pr. Šv. Augustino asmenybės modernumas ir jo filosofijos aktualumas. Kaunas, 1931.
12. Gutauskas J. Didžiųjų Bendrijos Tėvų mintys. Putnam, 1979.
13. Jonas Paulius II. Enciklika „Redemptoris missio“, Roma, 1990.
14. Jonas Paulius II. Enciklika „Veritatis splendor“. Vilnius, 1994.
15. Jonas Paulius II. Enciklika „Evangelium vitae“. Vilnius, 1995.

²⁶ Jonas Paulius II. Evangelium vitae, 24.

²⁷ Dialogai, 348, I. Cit. iš: J. Salij. Pokalbiai su šventuoju Augustinu, p. 203.

²⁸ 96 psalmės aiškinimas. Cit. iš: Pokalbiai su šventuoju Augustinu, p. 244.

²⁹ 37 psalmės aiškinimas. Cit. iš: Pokalbiai su šventuoju Augustinu, p. 182.

²⁴ Jonas Paulius II. Evangelium vitae, 23.

²⁵ L. Bertrand. Šventasis Augustinas, p. 232.

16. Maceina A. Pedagoginiai raštai. Kaunas, 1990.
17. Martindale C. Kas yra šventieji? (Giussani L. pratarmė). Vilnius, 1996.
18. Papini G. Šventasis Augustinas. Bostonas, 1996.
19. Salij J. Pokalbiai su šventuoju Augustinu. Vilnius, 1996.
20. Trapė A. Įvadas kn.: Šv. Augustinas. Manomotina Monika. Vilnius. 1998.
21. Блаженный Августин. Исповедь (перевод и комент. М. Е. Сергеевко) // Богословские труды. сб. 19. Москва, 1978.

THE "HEART PEDAGOGY" OF ST. AUGUSTINE

Stasė Dzenuškaitė

Summary

The article represents the "Heart pedagogy" as an essential point of the writings of the outstanding teacher of the Christian Church of the Patristic period. The article surveys briefly the pedagogical activity of St. Augustine and emphasizes the main principles of his pedagogical attitudes, also it focuses on the importance of nurturing the human heart at our times.

By characterizing St. Augustine as an educator the paper also reveals the sources and main principles

of his teaching. Grounding on works of St. Augustine and writings of other researches of his heritage allows to state, that all of his work were written "by heart" for "herats". That's why they all lift a heart of the reader God. Transformation of the heart of every human is an important concern of the pedagogy and among all the means leading to it the silent prayer must be mentioned as the one which helps human heart to come closer to the eternal religious sources.

Įteikta 2005 04 15

Priimta 2005 07 12